

ВӱР ФРОНТ

№ 2 (543)	Газет лезӱны	Январ
	ВКП(б) Кулӱмдинса рајком да рајисполком	8 1937 во

Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикајас Сојузлӱн

КОНСТИТУЦИЈА (Основнӱ закон)

1-ӱ глава

Общественнӱ устројство

1-ӱ статья. Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикајаслӱн Сојуз ем рабочӱјаслӱн да крестаналӱн социалистическӱ государство.

2-ӱ статья. СССР-лӱн политическӱ подулыс—ужалыс јӱз депутатјаслӱн Советјас, кодјас быдмисы да јонмисы помещиќјаслыс да капиталистјаслыс властӱ пукылтӱмла да пролетариат диктатура шедӱдӱмла.

3-ӱ статья. СССР-ын став власт карса да сиктса ужалыс јӱз кын ужалыс јӱз депутатјас Советјас пыр.

4-ӱ статья. СССР-лӱн экономическӱ подулыс—овмӱслӱн социалистическӱ система і производство орудіејас да средствојас вылӱ социалистическӱ собственност, кодјас утвердитисы овмӱслыс капиталистическӱ системасӱ бырӱдӱмла, производство орудіејас да средствојас вылӱ частнӱ собственност отменитӱмла да мортӱс мортӱн експлоатиритӱм бырӱдӱмла.

5-ӱ статья. СССР-ын социалистическӱ собственност ем либӱ государственнӱ собственност формаа (став јӱзлӱн достояније), либӱ кооперативно-колхознӱ собственност формаа (торја колхозјаслӱн собственност, кооперативнӱ ӱтүтчӱмјаслӱн собственност).

6-ӱ статья. Му, сылӱн пыщкӱсыс, вајас, вӱрјас, заводјас, фабриќас, шахтајас, рудникјас, кӱрттүј, вавыв да сынӱдӱвыв транспорт, банкјас, гвјазлӱн средствојас, государствон кӱтыртӱм виӱму овмӱсса гырыс предпріјатіејас (совхозјас, машино-тракторнӱ станціјајас да с. в.), а сіҗ-жӱ коммуналнӱ предпріјатіејас, карјасын да промышленнӱ пунктјасын основнӱ жиљшнӱ фонд ем государственнӱ собственност, мӱдногӱн-кӱ став јӱзлӱн достояније.

7-ӱ статья. Колхозјасын да кооперативнӱ организацијајасын общественнӱ предпріјатіејас најӱ лорја

да мјортвӱ инвентарӱн, колхозјаслӱн да кооперативнӱ организацијајаслӱн вӱчан продукцијаыс, кыҗі и налӱн общественнӱ стрӱбјајасыс ем колхозјаслӱн да кооперативнӱ организацијајаслӱн общественнӱ, социалистическӱ собственност.

Быд колхознӱ дворлӱн основнӱ доход кыҗі, коді воӱ общественнӱ колхознӱ овмӱсыс, ем ас пӱлзүтчӱмын усадба бердса неыжыд му участок да усадба бердса участок вылын аслас собственностын подсобнӱ овмӱс, олан керка, продуктивнӱ скӱт, курӱг-пӱтка да виӱму ужалан посны инвентар—виӱму ужалан артел устав серті.

8-ӱ статья. Колхозјаслӱн зајнајтан му закрепляйтчӱ на саяӱ добосттӱг да сроткӱ пӱлзүтчӱм вылӱ, мӱдногӱн-кӱ-век кежлӱ.

9-ӱ статья. Овмӱслӱн социалистическӱ системакӱд ӱтшӱщ, коді ем СССР овмӱсын ыжыдалыс форма, законӱн лезсӱ ӱтка крестаналӱн да кустарјаслӱн посны частнӱ овмӱс, коді подулассӱ ас уж вылын да коді оз лез јӱзлыс уж експлоатиритӱм.

10-ӱ статья. Гражданалӱн личнӱ собственност правосе најӱ трудовӱ доходјас да чӱжӱнторјас вылӱ, олан керка вылӱ да подсобнӱ гортса овмӱс вылӱ, гортгӱгӱрса ем бурјас вылӱ, личнӱ ас вылӱ виӱан да удобствӱ кӱлујјас вылӱ, сіҗ-жӱ кыҗі гражданалӱн личнӱ собственност наследүйтӱм вылӱ правосе—дӱжӱритчӱны законӱн.

11-ӱ статья. СССР-лӱн хозяйственнӱ олӱмыс урчӱтсӱ да вескӱдлысӱ государственнӱ народно-хозяйственнӱ планӱн общественнӱ озырлуи содтӱм могыс, ужалыс јӱзлыс материалнӱ да культурнӱ уровеньс пыр ӱтарӱ кыпӱдӱм могыс, СССР-лыс независимостсӱ крепитӱм да сылыс обороноспособностсӱ јонмӱдӱм могыс.

12-ӱ статья. СССР-ын уж—обязанност да честа мог ужавны вермыс быд гражданлӱн ташӱм принцип серті: „коді оз ужав, сіҗӱ оз сој“.

СССР-ын пӱртсӱ олӱмӱ социализм-

лӱн принцип: „быдӱнсан сы способност серті, быдӱнлы—сы уж серті“.

II-ӱ глава

Государственнӱ устројство

13-ӱ статья. Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикајаслӱн Сојуз ем сојузнӱ государство, кодӱс лӱбӱдӱма асвӱлабн ӱтүтчан подув вылын ӱткоӱ праваа Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикајасыс:

Россијскӱ Сӱветскӱ Федеративнӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Украинскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Белорусскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Азербайджанскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Грузинскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Армянскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Туркменскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Узбекскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Таджикскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Казахскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс,

Киргизскӱ Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикаыс.

14-ӱ статья. Сӱветскӱ Социалистическӱ Республикајас Сојуз ведаетӱм пырӱны аслас высшӱ власт органјас да государственнӱ управленије органјас пыр:

а) Международнӱ вољысӱмјасын Сојузӱс представителствүйтӱм, мукӱд государствојаскӱд договорјас вӱчалӱм да вынӱдӱм;

б) Војна да мир вопросјас;

в) СССР составӱ выл республикајасӱ примитӱм;

г) СССР-лыс Конституцијасӱ олӱмӱ (Воҗӱ виҗӱд мӱдӱд листбокыс)

Выношдма Сбэргас Ставсоюзса Чрезвычайној, VIII Сјездн 1936 во сентябр 5-д лунд

Сöветскöј Социалистическöј Республикајас Союзлөн КОНСТИТУЦИЈА (Основнöј закон)

пöртöм бöрза контролируйтöм да сојузнöј республикајас Конституцијаслыг СССР Конституцијакöд лöсальмсö обезпечитöм;

д) сојузнöј республикајас костын границјаслыг вежöмјассö вынöдöм;

е) выл котыртöм крајјас да областјас, а сiз-жö выл автономнöј республикајас сојузнöј республикајас составын вынöдöм;

ж) СССР-öс дöрјöм котыртöм да СССР-са став вооружоннöј вынјасöн вескöдлöм;

з) государственнöј монополија подув вылын мукöд государствојаскöд тöргуйтöм;

и) государственнöј безопасност охранајтöм;

к) СССР-лыг народно-хожајственнöј планјас лöсöдöм;

л) СССР-лыг жединöј государственнöј бјуджет, а сiз-жö вотјас да доходјас вынöдöм, кодјас водны сојузнöј, республиканскöј да меставыса бјуджетјас артмöдöм вылö;

м) общесојузнöј тöдчанлуна—банкјасöн, промышленнöј да вiзму овмöсса учрежденијејасöн да предпrijатиејасöн, а сiз-жö тöргöвöј предпrijатиејасöн вескöдлöм;

н) транспортöн да свјазöн вескöдлöм;

о) денежнöј да кредитнöј системаöн вескöдлöм;

п) государственнöј страхованије котыртöм;

р) зајомјас заклучајтöм да представлајтöм;

с) муöн, а сiз-жö мупышкöсса озыр-лунјасöн, вöрјасöн да вajasöн ползуйт-челыг подувјас лöсöдöм;

т) велöдöмын да зонвiзалун кутöмын подувјас лöсöдöм;

у) народно-хожајственнöј учотлыг öтсикаса система котыртöм;

ф) уж јылыг законодателство подувјас лöсöдöм;

х) судгечасног да суднöдöм јылыг законодателство; уголовној да гражданскöј кодексјас;

и) сојузнöј гражданство јылыг законјас; иностранецјас правојас јылыг законјас;

ч) аминистрiја јылыг общесојузнöј актјас лөзöм.

15-öд ст а т т а . Сојузнöј республикајаслөн суверенитет ограничöтöма сöмын СССР Конституција 14-öд статтаны индöм пределјасын. Тајö пределјас сајас бид Сојузнöј республика нöдöн государственнöј власт самостöятельнöја. СССР вiчö сојузнöј республикајаслыг сувереннöј правојасö.

16-öд ст а т т а . Бид Сојузнöј республикалөн ем аслас Конституција, кодi арталö республикалыг аслыспöдслунјассö да лöсöдöма СССР Конституцијакöд тырвiжö лöсальнаöн.

17-öд ст а т т а . Бид Сојузнöј республикалыг сохрاناјтчö право СССР-ыг асвöлаөн петöм вылö.

18-öд ст а т т а . Сојузнöј республикајаслөн терригорiјаыг оз вермы лоны вежöма најö сöгластöг.

19-öд ст а т т а . СССР-са закон-

јас öткофа вынаöс сојузнöј став республикајас терригорiја вылын.

20-öд ст а т т а . Сојузнöј республикалөн-кö законыг оз лöсав Ставсоюзса законкöд, сек дејствуйтö общесојузнöј закон.

21-öд ст а т т а . СССР-са гражданајаслы лöсöдöс жединöј сојузнöј гражданство.

Сојузнöј республикаса бид гражданин ем СССР-са гражданин.

22-öд ст а т т а . Россијскöј Советскöј Федеративнöј Социалистическöј Республика состоитö: Азово-Черноморскöј, Дальне-Восточнöј, Западно-сибирскöј, Краснојарскöј, Северо-Кавказскöј крајјасыг; Воронежскöј, Восточно-Сибирскöј, Гор'ковскöј, Западној, Ивановскöј, Калининскöј, Кировскöј, Кузбывшевскöј, Курскöј, Ленинградскöј, Московскöј, Омскöј, Оренбургскöј, Саратовскöј, Свердловскöј, Севериöј, Сталинградскöј, Челябинскöј, Ярославскöј областјасыг; Татарскöј, Башкирскöј, Дагестанскöј, Бур'ат-Монголскöј, Кабардино-Балкарскöј, Калмыцскöј, Карелскöј, Коми, Крымскöј, Маријскöј, Мордовскöј, Немецев Поволжја, Северо-Осетинскöј, Удмуртскöј, Чечено Ингушскöј, Чувашскöј, Якутскöј автономнöј Советскöј социалистическöј республикајасыг; Адыгејскöј, Еврејскöј, Карачајевскöј, Оротскöј, Хакасскöј, Черкесскöј автономнöј областјасыг.

23-öд ст а т т а . Украинскöј Советскöј Социалистическöј Республика

состоитö: Винницкöј, Днепропетровскöј, донецкöј, Киевскöј, Одесскöј, Хар'ковскöј, Черниговскöј областјасыг да Молдавскöј Автономнöј Советскöј Социалистическöј Республикасыг.

24-öд ст а т т а . Азербайджанскöј Советскöј Социалистическöј Республикаын состоитöны Нахичеванскöј Автономнöј Советскöј Социалистическöј Республика да Нагорно-Карабахскöј автономнöј област.

25-öд ст а т т а . Грузинскöј Советскöј Социалистическöј Республикаын состоитöны: Абхазскöј АССР, Аджарскöј АССР, Југо-Осетинскöј автономнöј област.

26-öд ст а т т а . Узбекскöј Советскöј Социалистическöј Республикаын состоитö Кара-Калпакскöј АССР.

27-öд ст а т т а . Таджикскöј Советскöј Социалистическöј Республикаын состоитö Горно-Бадахшанскöј автономнöј област.

28-öд ст а т т а . Казахскöј Советскöј Социалистическöј Республика состоитö: Актубинскöј, Алма-Атинскöј, Восточно-Казахстанскöј, Западно-Казахстанскöј, Карагандинскöј, Кусаанајскöј, Северо-Казахстанскöј, Јужно-Казахстанскöј областјасыг.

29-öд ст а т т а . Армјанскöј ССР, Белорусскöј ССР, Туркменскöј ССР да Киргизскöј ССР составын абуöс автономнöј республикајас, сiз-жö i крајјас да областјас.

III-öд глава

Сöветскöј Социалистическöј Республикајас Союзса государственнöј властлөн высшöј органјас

30-öд ст а т т а . СССР-са государственнöј властлөн высшöј органыг ем СССР-са Верховнöј Совет.

31-öд ст а т т а . СССР Верховнöј Совет пöртö олöмö став правајассö, кодјасöс сетöма Советскöј Социалистическöј Республикајас Союзлы Конституција 14-öд статта сертi, мыјеш најö, Конституција сертi, оз пыр СССР-са Верховнöј Советлы подотчотнöј СССР-са органјас компетенцијаö: СССР-са Верховнöј Совет президиумлы, СССР-са Народнöј Комиссарјас Советлы да СССР-са Народнöј Комиссариатјаслы.

32-öд ст а т т а . СССР-ын законодателнöј власт нöдсö сöмын СССР-са Верховнöј Советöн.

33-öд ст а т т а . СССР-са Верховнöј Совет состоитö кык палатаыг: Союзса Советыг да Националностјас Советыг.

34-öд ст а т т а . Союзса Совет бöрјысö СССР-са гражданаöн бöрјысан округјасын ташöм норма сертi: 300 сурс олыг вылö öтик депутат.

35-öд ст а т т а . Националностјаслөн Совет бöрјысö СССР-са гражданаöн сојузнöј да автономнöј республикајасын, автономнöј областјасын да националнöј округјасын ташöм норма сертi: кызвiт депутат бид сојузнöј республикасан, даöтi депутат бид ав-

тономнöј республикасан, вiт депутат бид автономнöј областсан да öтi депутат бид националнöј округсан.

36-öд ст а т т а . СССР-са Верховнöј Совет бöрјысö нол воеса срок кезлö.

37-öд ст а т т а . СССР-са Верховнöј Советлөн кыкнан палатаыг: Союзса Совет да Националностјас Совет öткоф правоöс.

38-öд ст а т т а . Союзса Совет да Националностјас Совет вожмöстчöны öткофа законјас лöсöдöмöн.

39-öд ст а т т а . Закон лыдысö вынöдöмöн, примiтöма-кö сiжöс СССР-са Верховнöј Совет кыкнан палатанас, кыкнанас прöстöј болшинствöн.

40-öд ст а т т а . СССР-са Верховнöј Советöн примiтöм законјас јöзöдсöны Сојузнöј республикајасса кывјас вылын СССР Верховнöј Совет Президиумса председател да секретар кырымалöмöн.

41-öд ст а т т а . Союзса Совет лөн да Националностјас Советлөн сессияјасыг заводитеöны да помасöны öтi кадö.

42-öд ст а т т а . Союзса Совет бöрјö Союзса Советö председателöс да сылы кык вежыöс.

(Вожö вiжöд којмöд лiстбокыг)

Выноддма Советяс Ставооюзса Чрезвычайнй VIII Сездн 1936 во декабр 5-д лунь

Советскöй Социалистическöй Республикаяс Союзлөн КОНСТИТУЦІА (Основнöй закон)

43-д ст а т т а . Националност-яс Совет бөрjö Националностяс Совет председателдс да сылы кык вежысдс.

44-д ст а т т а . Союзса Советлөн да Националностяс Советлөн председателяс вескөдлөнны соответствующöй палатаяс заседанијасдн да нуддны налыс пышкөсса ужаланогсб.

45-д ст а т т а . СССР Верховнöй Советса кыкнан палатаыслыс öтүвја заседанијасдс öчередн нуддны Тоюзса Советлөн да Националностяс Советлөн председателяс.

46-д ст а т т а . СССР-са Верховнöй Советлөн сессияјасыс чукөртсөнны СССР Верховнöй Совет Президиумн вонас кыкыс.

Внеочереднöй сессияјас СССР-са Верховнöй Совет Президиум чукөртө аслас колбм серти либб союзнöй республикаяс пышкыс öтн республикадн требутөм серти.

47-д ст а т т а . Союзса Совет да Националностяс Совет костын озкө ло öтн кывjö воөм, вопросыс сетсб паритетнöй подувјас вылын лөсддм сөгласителнöй комиссиялыс решитөм вылө. Сöгласителнöй комиссияыс-кө оз во öтсöгласа шудмө либб сылбн-кө шудмыс оз мөгмөд палатајас пышкыс öтиссб, вопросыс мөдпөв видлөгсб палатајасас. Кык палатаыслөн-кө öтсöгласа решенијыс оз ло, СССР-са Верховнöй Советлөн Президиум распускајтө СССР-лыс Верховнöй Советсб да назначајтө выл бөрјысдмјас.

48-д ст а т т а . СССР-са Верховнöй Совет кыкнан палатаса öтүвја заседание вылас бөрjö СССР-са Верховнöй Советлыс Президиум тащдм составн: СССР-са Верховнöй Совет Президиумас председателдс, сылы дасөти вежысдс, Президиумса секретардс да Президиумса 24 шлендс.

СССР-са Верховнöй Советлөн Президиум аслас став ужын подотчотнöй СССР-са Верховнöй Советлыс.

49-д ст а т т а . СССР-са Верховнöй Советлөн Президиум:

а) чукөртө СССР-са Верховнöй Советлыс сессияјас;

б) сетө СССР-ын фејствујтыс законјасдс гөгөрвоөддм, лежалө указјас;

в) СССР-са Конституция 47-д стата серти распускајтө СССР-са Верховнöй Советсб да назначајтө выл бөрјысдмјас;

г) нуддө став јозлыс јуасөм (референдум) аслас возмөстчөм серти либб союзнöй республикајас пышкыс öтнн требутөм серти;

д) отменајтө СССР-са Народнöй Комиссарјас Советлыс да союзнöй республикајасса Народнöй Комиссарјас Советяслыс шудмјасдс да распораженијасдс, оз-кө најө лөсавны законкөд;

е) СССР-са Верховнöй Совет сессияјас костын мездө должностыс да назначајтө СССР-са торја Народнöй Комиссарјасдс СССР-са Народнöй Комиссарјас Советса председател индөм серти да бөрвлас сувтөдө СССР-са Верховнöй Советлыс вынсөдм вылө;

ж) награждајтө СССР-са орденјасдн да сеталө СССР-са почетнöй званиејас;

з) олөмө пөртө помілованије право;

и) назначајтө да вежлалө СССР-са вооружоннöй вынјаслыс высшеј командованијеед;

к) СССР-са Верховнöй Совет сессияјас костын јөздөдө война состојаније, кор СССР вылө ускөдчасны войнадн, либб агрессијаныс мөда-мөдбс дорјөм куза международнöй договорнöй кбсјысдмјас олөмө пөртны колана случаяјас дырји;

л) јавитө общнöй да частичнöй мобилизация;

м) ратифицирујтө международнöй договорјас;

н) назначајтө да бөр коралө СССР-са полномочнöй представителјасдс иностраннöй государствојасыс;

ө) примиталө верителнöй да отзывнöй грамотајас сы дорө аккредитујтөм иностраннöй государствојасса дипломатическöй представителјаслыс.

50-д ст а т т а . Союзса Совет да Националностяс Совет бөрјдны мандатнöй комиссияјас, кодјас прөверајтөны кыкнан палатаса депутатјаслыс полномочиејасдс.

Палатаса мандатнöй комиссия представитөм серти решајтөны либб признајтны полномочиејасдс, либб кассирујтны б ө р ј ö м с ö торја депутатјаслыс.

51-д ст а т т а . СССР-са Верховнöй Совет назначајтө, кор сјјө лыддө коланадн, луббөј вопрос куза следственнöй да ревизионнöй комиссияјас.

Став учрежденијас да должностнöй јөз објазанөс пөртны олөмө тајө комиссияјасыслыс требованијасдс да сетны налы колана материалјас да документјас.

52-д ст а т т а . СССР-са Верховнöй Советлөн депутат оз вермы лоны кысөма судебнöй кывкутөмө либб арестујтөма СССР-са Верховнöй Совет сөгластөг, а кадкөластас, кор оз мун СССР-са Верховнöй Советлөн сессия,— СССР-са Верховнöй Советса Президиум сөгластөг.

53-д ст а т т а . Полномочиејас помасөм бөрын либб СССР-са Верховнöй Советсб срокис војдөр распуститөм бөрын СССР Верховнöй Советса Президиум кутө асыс полномочиејасдс сетчөз, кытчөз вылыс бөрјөм СССР-са Верховнöй Совет оз лөсөд СССР-са Верховнöй Советлыс выл Президиум.

54-д ст а т т а . Полномочиејас помасөм бөрын либб СССР-са Верховнöй Советсб срокис војдөр распуститөм дырји СССР-са Верховнöй Советлөн Президиум назначајтө выл бөрјысдмјас полномочиејас помасан либб СССР-са Верховнöй Советсб распуститан лунсаң кык төлысса срокис не сорднжык.

55-д ст а т т а . Вылыс бөрјөм СССР-са Верховнöй Советсб чукөртө СССР Верховнöй Совет важ составса Президиумыс бөрјөм борас төлыс мыстыс не сорднжык.

56-д ст а т т а . СССР-са Верховнöй Совет кыкнан палатаса öтүвја

заседаније вылас лөсөдө СССР-са правителство— СССР-са Народнöй Комиссарјаслыс Совет.

IV-д глава Союзнöй республикајасса государственнöй властлөн высшöй органјас

57-д ст а т т а . Союзнöй республикаса государственнöй властлөн высшöй органыс ем Союзнöй республикаса Верховнöй Совет.

58-д ст а т т а . Союзнöй республикаса Верховнöй Совет бөрјысдс республикаса гражданајасдн иоль воса срок кезлө.

Представителство нормајас лөсөдсөнны союзнöй республикајасса Конституцияјасдн.

59-д ст а т т а . Союзнöй республикаса Верховнöй Совет ем зик öтн законодательнöй орган республикаыслөн.

60-д ст а т т а . Союзнöй республикаса Верховнöй Совет:

а) примитө республикалыс Конституция да вөчалө сетчө вежлөмјас СССР-са Конституция 16-д стата серти;

б) вынсөдө сјјө составд пырыс автономнöй республикајаслыс Конституцияјасдс да урчиталө најө территорияјаслыс границајасдс;

в) вынсөдө республикалыс народнохозяйственнöй план да бјуджет;

г) пөлзүјтчө Союзнöй республикаса судебнöй органјасдн мыждөм гражданајаслы амнистия да помілованије право.

61-д ст а т т а . Союзнöй республикаса Верховнöй Совет бөрjö Союзнöй республикаса Верховнöй Советлыс Президиум тащдм составн: Союзнöй республикаса Верховнöй Совет Президиумса председателдс, сылы вежысдс, Президиумса секретардс да Союзнöй республикаса Верховнöй Совет Президиумса шленјасдс.

Союзнöй республикаса Верховнöй Совет Президиумлөн полномочиејасыс урчитсөнны Союзнöй республикаса Конституциядн.

62-д ст а т т а . Заседанијас нудөм вылө Союзнöй республикаса Верховнöй Совет бөрjö асыс председателдс да сылы вежысдс.

63-д ст а т т а . Союзнöй республикаса Верховнöй Совет лөсөдө Союзнöй республикалыс Правителство— Союзнöй республикаса Народнöй Комиссарјаслыс Совет.

V-д глава Советскöй Социалистическöй Республикајас Союзлөн государственнöй управленије органјас

64-д ст а т т а . Советскöй Социалистическöй Республикајас Союзса государственнöй властлөн высшöй ис-
(Вөзө вјөдө нөлөд листбоньс)

Выноддѣма Сѳветјас Ставеојузса Чрезвычайнѣ VIII Сјездѣн 1936 во декабр 5-ѣд лунѣ

Сѳветскѣй Соціалістическѣй Республікајас Сојузлѣн КОНСТИТУЦІЈА (Основнѣй закон)

полнѣтельнѣй да распорядѣтельнѣй органы ем СССР-са Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет.

65-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет кывкутѣ СССР-са Верховнѣй Сѳвет воын да сылы подотчотнѣй, а Верховнѣй Сѳвет сессіјас костын—СССР-са Верховнѣй Сѳвет Презідіум воын, кодлы подотчотнѣй.

66-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет лѣзалѣ постановленіејас да распораженіејас дѣйствиущѣй законјас подув вылын да најѣс олѣмѣ пѣртѣм могыс да прѣвѣрајтѣ најѣс олѣмѣ пѣртѣмсѣ.

67-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјас Сѳветлѣн постановленіејас да распораженіејас олѣмѣ быт пѣртанаѣ СССР-са став терріторіја вылын.

68-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет:

а) ѣтувѣ да вескѣдлѣ ужсѣ СССР-са общесѣоюзнѣй да сојузно-республіканскѣй Народнѣй Коміссаріатјаслыс да сылы подведомственнѣй мукѣд хѣзаственнѣй да культурнѣй учрежденіејаслыс

б) приміталѣ мерајас народно-хѣзаственнѣй план, государственный бѣджет олѣмѣ пѣртѣм куза да кредитно-денежнѣй сѣстема јонмѣдѣм куза;

в) приміталѣ мерајас общественнѣй пѣрадом кутѣм куза, государственный интересјассѣ дѣрјѣм да гражданајаслыс правајассѣ вѣдѣм куза;

г) нубдѣ общѣй вескѣдлѣм иностраннѣй государствовјаскѣд вольсѣмјасын;

д) урчѣтѣ гражданаыс быт вѣса контингентјассѣ, кодјас прѣзываетѣсны дѣствѣтельнѣй војеннѣй служба вылѣ, вескѣдлѣ страна са вооруженнѣй вынјас общѣй строѣтельствѣн;

е) лѣсѣдалѣ, кор ковмас, СССР-са Народнѣй Коміссарјас Сѳвет бердын хѣзаственнѣй, культурнѣй да обороннѣй строѣтѣм куза спеціалнѣй комітетјас да Главнѣй Управленіејас.

69-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјас Сѳветлѣн ем право управленіе да овмѣсса отраслјас куза, кодјас пѣрѣны СССР компетенціѣ, дугѣдавны олѣмѣ пѣртѣмыс Сојузнѣй республікајасса Народнѣй Коміссарјас Сѳветјаслыс постановленіејассѣ да распораженіејассѣ да отменајтны СССР-са Народнѣй Коміссарјаслыс прѣказјассѣ да інструкціјассѣ.

70-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет лѣсѣдѣ СССР-са Верховнѣй Сѳветѣн тащѣм составѣн:

СССР Народнѣй Коміссарјас Сѳвет-са председател;

СССР Народнѣй Коміссарјас Сѳвет-са председателѣс вежысјас;

СССР Государственнѣй планѣвѣй коміссіјас председател;

Сѳветскѣй контрол коміссіја председател;

СССР-са Народнѣй Коміссарјас; Заготовкјас куза Комітетса председател;

Искусство дѣлѣјас куза Комітетса председател;

Высшѣй школа дѣлѣјас куза Комі-

тетса председател.

71-ѣд ст а т т а . СССР-са правѣтельство лѣбѣ СССР-са Народнѣй Коміссар, кодјаслы вѣчѣма јуалѣм СССР Верховнѣй Сѳветса дѣпутатѣн, ѣжанѣс кујѣм лунја срокыс не сорѣнжыс сетны кывјѣн лѣбѣ гѣжѣмѣн вѣчакыс соответствущѣй палатаын.

72-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјас вескѣдлѣны СССР компетенціјаѣ пѣрыс государственнѣй управленіе јукѣнјасѣн.

73-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссарјас соответствущѣй Народнѣй Коміссаріатјас компетенціја прѣдѣлјасын дѣйствиущѣй законјас подув вылын, а сѣз-жѣ СССР-са Народнѣй Коміссарјас Сѳветлѣн постановленіејас да распораженіејас подув вылын да најѣс олѣмѣ пѣртѣм могыс лѣзалѣны прѣказјас да інструкціјас да прѣвѣрајтѣны најѣс олѣмѣ пѣртѣмсѣ.

74-ѣд ст а т т а . СССР-са Народнѣй Коміссаріатјас емѣс лѣбѣ общесѣоюзнѣй да сојузно-республіканскѣй јас.

75-ѣд ст а т т а . Общесѣоюзнѣй Народнѣй Коміссаріатјас вескѣдлѣны налы поручѣтѣм государственнѣй управленіе отраслѣн СССР-са став терріторіја вылын лѣбѣ вескыда асныс лѣбѣ наѣн назначѣтѣм органјас пѣр.

76-ѣд ст а т т а . Сојузно-республіканскѣй Народнѣй Коміссаріатјас вес-

кѣдлѣны налы поручѣтѣм государственнѣй управленіе отраслѣн, кызі правѣлѣ, сојузнѣй республікајасса ѣткоѣ нѣма Народнѣй Коміссаріатјас пѣр да непосредственнѣйа вескѣдлѣны сѣмын урчѣтѣм мында прѣпріјатіејасѣн СССР-са Верховнѣй Сѳвет Презідіумѣн высѣдѣм спѣсок серті.

77-ѣд ст а т т а . Общесѣоюзнѣй Народнѣй Коміссаріатјасѣн лѣбны тащѣм Народнѣй Коміссаріатјас:

Оборона куза;
Иностраннѣй дѣлѣјас куза;
Мукѣд государствовјаскѣд тѣргутѣм куза;

Тујјас куза;
Свјаз куза;
Вавыв транспорт куза;
Сѣкыд промышленност куза;
Обороннѣй промышленност куза.

78-ѣд ст а т т а . Сојузно-республіканскѣй Народнѣй Коміссаріатјасѣн лѣбны тащѣм Народнѣй Коміссаріатјасѣн:

Пѣшщевѣй промышленност куза;
Кокны промышленност куза;
Вѣр промышленност куза;
Вѣзму ужалѣм куза;

Зѣрновѣй да жѣвотновѣдческѣй совхозјас куза;

Фѣнасјас куза;
Пыщкѣсса тѣргутѣм куза;
Пыщкѣсса дѣлѣјас куза;
Јустіціја куза;
Зѣнвѣзалун кутѣм куза.

VI-ѣд глава

Сојузнѣй республікајасса государственнѣй управленіе органјас

79-ѣд ст а т т а . Сојузнѣй республікајасса государственнѣй властлѣн высшѣй ісполнѣтельнѣй да распорядѣтельнѣй органыс ем Сојузнѣй республікајасса Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет.

80-ѣд ст а т т а . Сојузнѣй республікајасса Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет кывкутѣ Сојузнѣй республікајасса Верховнѣй Сѳвет воын да сылы подотчотнѣй, а Сојузнѣй республікајасса Верховнѣй Сѳвет сессіјас костын—Сојузнѣй республікајасса Верховнѣй Сѳвет Презідіум воын, кодлы подотчотнѣй.

81-ѣд ст а т т а . Сојузнѣй республікајасса Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет СССР-са да Сојузнѣй республікајасса дѣйствиущѣй законјас подув вылив, СССР-са Народнѣй Коміссарјас Сѳветлѣн постановленіејас да распораженіејас подув вылын да најѣс олѣмѣ пѣртѣм могыс лѣзалѣ постановленіејас да распораженіејас да прѣвѣрајтѣ најѣс олѣмѣ пѣртѣмсѣ.

82-ѣд ст а т т а . Сојузнѣй республікајасса Народнѣй Коміссарјас Сѳветлѣн ем право дугѣдны олѣмѣ пѣртѣмыс автономнѣй респуб-

лікајасса Народнѣй Коміссарјас Сѳветјаслыс постановленіејассѣ да распораженіејассѣ да отменајтны шуѣмјассѣ да распораженіејассѣ крајјасса, областјасса да автономнѣй областјасса ужалыс јѣв дѣпутатјаслѣн Сѳветјас ісполнѣтельнѣй комітетјаслыс.

83-ѣд ст а т т а . Сојузнѣй республікајасса Народнѣй Коміссарјаслѣн Сѳвет лѣсѣдѣ Сојузнѣй республікајасса Верховнѣй Сѳветѣн тащѣм составѣн:

Сојузнѣй республікајасса Народнѣй Коміссарјас Сѳветса председател;

Председателѣс вежысјас;
Государственнѣй планѣвѣй коміссіјас председател;

Народнѣй Коміссарјас;
Пѣшщевѣй промышленност куза;
Кокны промышленност куза;
Вѣрпромышленност куза;

Вѣзму ужалѣм куза;
Зѣрновѣй да жѣвотновѣдческѣй совхозјас куза;

Фѣнасјас куза;
Пыщкѣсса тѣргутѣм куза;
Пыщкѣсса дѣлѣјас куза;
(Вѣзѣ вѣзѣд вѣтѣд лѣтѣкыс)

Выноддѣма Сѳветјас Ставсојузса Чрезвычайнѳ VIII Сјездѳн 1936 во сентябр 5-ѳд лунѳ

Сѳветскѳй Соціалістическѳй Республикајас Сојузлѳн КОНСТИТУЦІА (Основнѳй закон)

Јустіціја куза;
Рѳнвѳгалун куѳом куза;
Проевшеніе куза;
Местнѳй промышленност куза;
Коммуналнѳй овмѳс куза;
Соціалнѳй обеспеченіе куза;
Заготовка куза Комітета
уполномоченнѳй;

Искусство делѳјас куза Управ-
леніјеса началнѳк;

Общесојузнѳй Народнѳй Ко-
миссаріатјасса уполномоченнѳйјас.

84-ѳд с т а т т а . Сојузнѳй
республикаса Народнѳй Комиссарјас
векѳдлѳны государственнѳй управ-
леніе отраслјасѳн, кодјас пырѳны
Сојузнѳй республика компетенціаѳ.

85-ѳд с т а т т а . Сојузнѳй
республикаса Народнѳй Комиссарјас
соответствујущѳй Народнѳй Комис-
саріатјас компетенціа пределјасын
СССР-са да Сојузнѳй республикаса
законјас, СССР-са Народнѳй Комис-
сарјас Сѳветлѳн да Сојузнѳй рес-
публикалѳн постановленіејас да
распораженіејас, СССР-са сојузно-

республиканскѳй Народнѳй Комис-
саріатјаслѳн приказјас да инструк-
ціјајас подув вылын да најѳс олѳ-
мѳ пѳртѳм могыс лѳзѳны приказјас
да инструкціјајас.

86-ѳд с т а т т а . Сојузнѳй
республикаса Народнѳй Комиссаріат-
јас емѳс сојузно-республиканскѳй-
јас лѳбѳ республиканскѳйјас.

87-ѳд с т а т т а . Сојузно-
республиканскѳй Народнѳй Комис-
саріатјас векѳдлѳны налы поручѳ-
тѳм государственнѳй управленіе
отраслѳн, кызѳ Сојузнѳй Респуб-
ликаса Народнѳй Комиссарјас Сѳ-
ветлы, сѳзі і СССР-са соответству-
јущѳй сојузно-республиканскѳй
Народнѳй Комиссаріатлы подчѳнајт-
чѳмѳн.

98-ѳд с т а т т а . Республі-
канскѳй Народнѳй Комиссаріатјас
векѳдлѳны налы поручѳтѳм госу-
дарственнѳй управленіе отраслѳн.
Сојузнѳй республикаса Народнѳй
Комиссарјас Сѳветлы векыда
подчѳнајтчѳмѳн.

VII-ѳд глава

Автономнѳй Сѳветскѳй Соціалістическѳй Республикајасса государственнѳй властлѳн высшѳй органјас

89-ѳд с т а т т а . Автоном-
нѳй Республикаса государственнѳй
властлѳн высшѳй органыс ем АССР-
са Верховнѳй Сѳвет.

90-ѳд с т а т т а . Автономнѳй
республикаса Верховнѳй Сѳвет
бѳрјысѳ республикаса гражданаѳн
нол вѳса срок кежлѳ Автономнѳй
республикаса Конституціаѳн ур-
чтѳм представѳтельство нормајас
сертѳ.

91-ѳд с т а т т а . Автономнѳй
республикаса Верховнѳй Сѳвет ем
ѳк ѳтѳ законодателнѳй орган АССР-
лѳн.

VIII-ѳд глава

Государственнѳй властлѳн меставывса органјас

94-ѳд с т а т т а . Крајјасын,
областјасын, автономнѳй областјас-
ын, округјасын, районјасын, карјас-
ын, сѳктјасын (станѳцајасын, де-
ревнајасын, хуторјасын, кѳшлакјас-
ын, аулјасын) государственнѳй
власт органјасыс ужалыс јѳз
депутатјаслѳн Сѳветјас.

95-ѳд с т а т т а . Крајјасса,
областјасса, автономнѳй областјасса,
округјасса, районјасса, карјасса,
сѳктјасса (станѳцајасса, деревнајас

92-ѳд с т а т т а . Быд Авто-
номнѳй республикалѳн ем аслас
Конституціа, кодѳ арталѳ Автоном-
нѳй республикалыс аслыспѳлѳслун-
јасѳ да кодѳс лѳсѳдѳма Сојузнѳй
республикаса Конституціакѳд тыр-
выјѳ лѳсалананѳн.

93-ѳд с т а т т а . Автономнѳй
республикаса Верховнѳй Сѳвет бѳр-
јѳ Автономнѳй республикаса Вер-
ховнѳй Сѳветлыс Презѳдиум да ас-
лас Конституціа сертѳ лѳсѳдѳ Авто-
номнѳй республикаса Народнѳй
Комиссарјасыс Сѳвет.

96-ѳд с т а т т а . Ужалыс јѳз
депутатјас Сѳветјасѳ представѳтель-
ство нормајас урчѳтѳны сојузнѳй
республикајасса Конституціајасѳн.

97-ѳд с т а т т а . Ужалыс јѳз
депутатјаслѳн Сѳветјас векѳдлѳ-

ны налы подчѳнитѳм управленіе
органјас ужѳн, обеспечѳвајтѳны
государственнѳй пѳрадок дѳзѳрѳ-
тѳм, законјас соблюдајтѳм да
гражданајасыс правојасѳ дѳзѳ-
рѳтѳм, векѳдлѳны меставывса
хѳзѳјаственнѳй да культурнѳй строѳтел-
ствоѳн, лѳсѳдѳны местнѳй бјуджет.

98-ѳд с т а т т а . Ужалыс јѳз
депутатјаслѳн Сѳветјас прѳмѳталѳны
шуѳмјас да сѳталѳны распора-
женіејас СССР-са да Сојузнѳй
республикаса законјасѳн налы
сѳтѳм правојас пределјасын.

99-ѳд с т а т т а . Крајјасса,
областјасса, автономнѳй областјас-
са, округјасса, районјасса,
карјасса да сѳктјасса ужалыс јѳз
депутатјас Сѳветјаслѳн исполнѳтел-
нѳй да распорѳдѳтелнѳй органјасыс
емѳс наѳн бѳрјѳм исполнѳтелнѳй
комітетјас таѳѳм составѳн: пред-
седател, сѳјѳс вежысјас, секретар
да шленјас.

100-ѳд с т а т т а . Нѳгырыс
сѳктјасын сѳктѳс ужалыс јѳз депу-
татјас Сѳветјаслѳн исполнѳтелнѳй
да распорѳдѳтелнѳй органыс, сојуз-
нѳй республикајасса Конституціајас
сертѳ, — наѳн бѳрјѳм председател,
сѳјѳс вежыс да секретар.

101-ѳд с т а т т а . Ужалыс
јѳз депутатјас Сѳветјаслѳн испол-
нѳтелнѳй органјасыс векыда под-
отчѳтнѳјѳс кызѳ најѳс бѳрјыс
ужалыс јѳз депутатјас Сѳветлы,
сѳзі і ужалыс јѳз депутатјас вы-
лынжык сулалыс Сѳветѳсѳ испол-
нѳтелнѳй органыс.

IX-ѳд глава

Суд да прокуратура

102-ѳд с т а т т а . СССР-ын
правосудіе пѳртѳсѳ олѳмѳ СССР-
са Верховнѳй Судѳн, сојузнѳй рес-
публикајасса Верховнѳй Судјасѳн,
крајјасса да областјасса судјасѳн,
автономнѳй рѳспубликајасса да ав-
тономнѳй областјасса судјасѳн, ок-
ругјасса судјасѳн, СССР-са Вер-
ховнѳй Сѳвет шуѳм сертѳ лѳсѳдѳм
СССР-са специалнѳй судјасѳн, на-
роднѳй судјасѳн.

103-ѳд с т а т т а . Став суд-
јасын делѳјасѳѳ вѳдлалѳмыс нуѳд-
сѳ народнѳй заседателјас участвуј-
тѳмѳн, сѳшѳм случајјасын кынчѳ,
кодјасѳс специалнѳ инѳѳма законѳн.

104-ѳд с т а т т а . СССР-са
Верховнѳй Суд ем высшѳй судеб-

(Возѳ вѳзѳд кѳвѳтѳд лѳстѳкѳны)

Вынеддма Сбэргас Ставоэжуэса Чрезвычайнөй VIII Сјездн 1936 во декабр 5-дд лунд

Сөветскөй Социалистическөй Республикајас Сојузлөн КОНСТИТУЦИЈА (Основнөй закон)

нөй орган. СССР-са Верховнөй Суд вылө пуктысө СССР-са да Сојузнөй республикајасса став судебној органјас судебној уж бөрса виэддөм.

105-дд статта. СССР-са Верховнөй Суд да СССР-са специалнөй судјас бөрјиссөны СССР-са Верховнөй Советөн вит вөса срок кежлө.

106-дд статта. Сојузнөй республикајасса Верховнөй Судјас бөрјиссөны сојузнөй республикајаса Верховнөй Советјасөн вит вөса срок кежлө.

107-дд статта. Автономнөй республикајасса Верховнөй Судјас бөрјиссөны автономнөй республикајасса Верховнөй Советјасөн вит вөса срок кежлө.

108-дд статта. Крајјаса да областјасса судјас, автономнөй областјасса судјас, округјасса судјас бөрјиссөны крајјасса, областјасса либө округјасса ужалыс јөз депутатјас Советјасөн либө автономнөй областјасса ужалыс јөз депутатјас Советјасөн вит вөса срок кежлө.

109-дд статта. Народнөй судјас бөрјиссөны районса гражданаөн всеобщнөй, вескыд да равнөй бөрјисан право подув вылын тусөн гөлөсујтөмөн—куим вөса срок кежлө.

110-дд статта. Суд делөјас нуөдсөны сојузнөй либө автономнөй республикаса либө автономнөй областса кыв вылын, сјжө мортјаслы, кодјас оз төдны тајө кывсө, делө материалјасөн переводчик пыр тывыјө төдмөдөм обеспечитөмөн, а сјжө суд вылын ас кывјөн выступајтны право обеспечитөмөн.

111-дд статта. СССР-са став судасын делө видлалөмыс нуөдсө вөссөн, законөн-кө абу урчитөма тавыс кежөмјас, мыжданалы дорјөм вылө право обеспечитөмөн.

112-дд статта. Суддајас некодыс оз зависитны да подчинајтчөны сөмын законлы.

113-дд статта. Став Народнөй Комиссариатјасөн да налы подведомственнөй учрежденијејасөн, сјжө кызи і торја должностнөй мортјасөн, а сјжө СССР-са гражданаөн законјас стөч олөмө пөртөм бөрса высшөй надзор пуктысө СССР-са Прокурор вылө.

114-дд статта. СССР-са Прокурор назначајтсө СССР-са Верховнөй Советөн сјжөм вөса срок кежлө.

115-дд статта. Республикајасса, крајјасса, областјасса прокурорјас, а сјжө автономнөй республикајасса да автономнөй областјасса прокурорјас назначајтсөны СССР-са прокурорөн вит вөса срок кежлө.

116-дд статта. Округнөй, районнөй да карса прокурорјас назначајтсөны сојузнөй республикајасса прокурорјасөн СССР-са Прокурор вынсөдөмөн вит вөса срок кежлө.

117-дд статта. Прокуратура органјас пөртөны олөмө асыныс ужсө некушөм места вывөса органјасан зависиттөг, подчинајтчөны сөмын СССР-са Прокурорлы.

X-дд глава Гражданаөн основнөй правојас да обязанностјас

118-дд статта. СССР-са гражданаөн ем уж вылө право, мөднөгөн кө, гарантированинөй уж пөлучитөм вылө право, на уж лыд да качество серти дон мынтысөмөн.

Уж вылө право обеспечивајтсө нар днөй овмөс социалистическөја котыртөмөн, сөветскөй обществөса производителнөй вынјас пыр отарө содөмөн, хөзәјетвеннөй кризисјаслыс позанлун вөштөмөн да ужтөмалөм бырөдөмөн.

119-дд статта. СССР-са гражданаөн ем шөјччөм вылө право.

Шөјтчөм вылө правоыс обеспечивајтсө кывзын рабочөјаслы ужалан лунсө сјжөм часөз чинтөмөн, рабочөјаслы да служащөјаслы уждөн сохрәнитөмөн быд во отпускјас сетөмөн, ужалысјасөс обслуживајтөм вылө уна лыда санаторияјас, шөјччан керкајас, клубјас сетөмөн.

120-дд статта. СССР-са гражданаөн ем материалнөй обеспеченије вылө право пөрыс дырји, а сјжө—висигөн да ужавны верманлун вөштөм случаяјас дырји.

Тајө правоыс обеспечивајтсө рабочөјасөс да служащөјасөс государство шцөт вылө социалнөй стракујтөм јона паскөдөмөн, ужалыс јөзлыс дон бөсттөг медицин-

скөй отсөг сетөмөн, ужалыс јөзлыс пөлзујтчөм вылө уна лыда курортјас сетөмөн.

121-дд статта. СССР-са гражданаөн ем образованије вылө право.

Тајө правоыс обеспечивајтсө всеобщнөй обязательнөй началнөй велөдөмөн, донбосттөг велөдөмөн, щөц і высшөй образованијесыс, высшөй школаын кывзын велөдчысјаслы государственнөй степендијајас системаөн, школајасын ас кыв вылын велөдөмөн, заводјасын, совхозјасын, машинно-тракторнөй станцияјасын да колхозјасын ужалысјаслыс дон бөсттөг производственнөй, техническөй да агрономическөй велөдчөм котыртөмөн.

122-дд статта. СССР-ын нывбабалы сетсөны мужчинакөд откод правојас хөзәјетвеннөй, государственнөй, культурнөй да общественно-политическөй олөм став јукөнјасын.

Нывбабајаслыс тајө правојасөс олөмө пөртан позанлуныс обеспечивајтсө уж вылө, ужыс мынтысөм вылө, шөјтчөм вылө, социалнөй страхованије да образованије вылө мужчинакөд откод правојас сетөмөн, мамлыс да кагалыс интересјасөс государствоөн дөзөритөмөн, нывбабалы нөбасигөн уждөн колөмөн отпускјас сетөмөн, уна лыда челадасан керкајасөн, челадјаслыјасөн да садјасөн.

123-дд статта. Националност ни раса вылө виөдтөг СССР-са гражданаөн хөзәјетвеннөй, государственнөй, культурнөй да общественно-политическөй олөм став јукөнјасын откод право ем вөрчөдны позтөм закон.

Көт кушөма ескө мед ез вөв вескыда көт кышолөн, правојас ограничитөм, либө, мөдарө, расөвөј да националнөй принадлежност серти гражданајаслы вескыда либө кышолөн преимуществојас лөсөдөм, сјжө кызи расөвөј да националнөй исключительност, либө лөглун да кезөвтөм быдпөлөс проповедујтөм—карајтчөны законөн.

124-дд статта. Граждана сөвестлы свобода обеспечитөм могыс СССР-ын вичко торјөдөма государствоыс да школа вичкөыс. Религиознөй култјас нуөдан свобода да антирелигиознөй пропаганда вылө свобода признајтсө став (Вөзө виөдөд сјжөмөм листбөкыс)

Вынеддма Советяс Ставсоюзса Чрезвычайнй VIII Сездн 1936 во декабр 5-дд луно

Советскöй Социалистическöй Республикаяс Союзлөн КОНСТИТУЦИЈА (Основнöй закон)

граждана сайн.

125-дд с т а т т а . Ужалыс јоз интересяс серти да социалистическöй стрöй јонмөдөм могыс СССР-са гражданылы законөн гарантирујтсө:

- а) кыв вылө свобода,
- б) печат вылө свобода,
- в) собраніејас да митингјас вылө свобода,
- г) ывлавывса шествіејас да демонстраціјајас вылө свобода.

Гражданајаслөн тајö правојасыс обеспечиватсөны ужалыс јозлы да најö организацијајаслы типографіјајас, бумага запасјас, общественнöй зданијејас, уличајас, свјач средствојас да мукөд материалнöй условијејас сетөмөн, кодјас колөны тајöјасөс олөмө пөртөм вылө.

126-дд с т а т т а . Ужалыс јоз интересяс серти да народнöй массајаслыс организационнöй самодејателностсө да политическöй војмөстчөмсө кыпөдөм могыс СССР-са гражданылы обеспечиватсө право котыртчыны общественнöй организацијајасө: профессионалнöй сојузјасө, кооперативнöй öтувтчөмјасө, томјөз организацијајасө, спортивнöй да обороннöй организацијајасө, культурнöй, техническöй да научнöй обществојасө, а рабочöй класс пөвсыс да ужалыс јоз мукөд слөјјас пөвсыс јонжыка војмөстчыс да сознательнöй граждана котыртчөны Ставсоюзса Коммунистическöй (большевикјас) Партијаө, коді ем социалистическöй стрöјс јонмөдөм да кыпөдөм вөсна тышын ужалыс јөзлөн војнмуныс отрад да коді ем ужалыс јөз став организацијајаслөн, кызі общественнöјјаслөн, сизі і государственнöјјаслөн вескөдлыс јадро.

127-дд с т а т т а . СССР-са гражданылы обеспечиватсө личност неприкосновенност. Суд шуөмтөг либө прокурор вынеддтөг некодөс оз поз арестујтны.

128-дд с т а т т а . Граждана оланінјаслөн неприкосновенност, да гжасөмјаслөн гусалун вичөны законөн.

129-дд с т а т т а . СССР сетө убежище право мукөд странајасыс пышјөм гражданылы, кодјасөс преследујтөны ужалысјаслыс интересјасөс дорјөмыс, либө научнöй ужыс, либө национально-освобөдительнöй тышыс.

130-дд с т а т т а . СССР-са

быд гражданин објазан соблюдајтны Советскöй Социалистическöй Республикаяс Сојузлыс Конституција-сө, пөртны олөмө законјас, кутны уж дисциплина, честнөјөн лоны общественнöй долг динө, радејтны социалистическöй оланногыс правилөјасөс.

131-дд с т а т т а . СССР-са быд гражданин објазан вичны да јонмөдны общественнöй, социалистическöй собственност, кызі советскöй стрöјлыс свјашченнöй да вөрөдны позтөм подувсө, кызі рөдина озырлунлыс да јонлунлыс источниксө, кызі став ужалыс јөз зајитчөннöй да культурнöй олөмлыс источниксө.

Общественнöй социалистическöй собственност вылө усласы-јас народлөн врагјас.

132-дд с т а т т а . Всеобщөј воінскöй објазанност ем закон.

Рабоче-Крестьянскöй Краснöй Арміјаын воінскöй служба ем почетнöй објазанност СССР-са гражданылөн.

133-дд с т а т т а . Отечественнөс дорјөм ем свјашченнöй долг СССР-са быд гражданылөн. Рөдиналы изменитөм: преагагыс кежөм, врагла дорө вужөм, государствоса војеннöй вынјөрлы ушщерб вөчөм, шпионаж—карајтчөны закон став стрөглуннас, кызі медса ыжыд злодејство вөчөм.

XI-дд глава

Бөрјысан система

134-дд с т а т т а . Депутатјасөс бөрјөмјасыс ужалыс јөз депутатјас став Советјасө: СССР-са Верховнöй Советө, Сојузнöй республикајасса Верховнöй Советјасө, крајјасса да областјасса ужалыс јөз депутатјас Советјасө, автономнöй республикајасса Верховнöй Советјасө, автономнöй областјасса ужалыс јөз депутатјас Советјасө, округјасса, рајонјасса, крајјасса да сиктјасса (станіајас, деревнајас, хуторјас, кішлакјас, аулјас) ужалыс јөз депутатјас Советјасө нуөдсөны бөрјысөмјасөн всеобщөј, равнөй да вескыд бөрјысан право подув вылын гуөөн гөлдөсујтөмөн.

135-дд с т а т т а . Депутатјасөс бөрјөмјасө всеобщөјөс: СССР-са став гражданылөн, код-

јаслы тырөма 18 арөс, расөвөј да националнöй принадлежност вылө, вероисповеданије, образовательнöй ценз, оседлост, социалнöй происхождения, имущественнöй положеније да војча дејателност вылө вичөдтөг ем право бөрјыны депутатјасөс да лоны бөрјөмаөн, јөјјас кыңзі да судөн бөрјысан правосыс лишитөм јөз кыңзі.

136-дд с т а т т а . Депутатјасөс бөрјөмјасө равнөјөс: быд гражданылөн ем өти гөлдөс; став гражданылөн бөрјөмын правајасыс өткодөс.

137-дд с т а т т а . Нывбабајасө пөлзујтчөны бөрјысан да бөрјөмаөн лонан правоөн мужчинајаскөд өткода.

138-дд с т а т т а . Краснöй арміјаын служитыс граждана пөлзујтчөны бөрјысан да бөрјөмаөн лонан правоөн став гражданыкөд өткода.

139-дд с т а т т а . Депутатјасөс бөрјөмјасө вескыдөс: ужалыс јөз депутатјас став Советјасө бөрјысөмјасө, сиктса да карса ужалыс јөз депутатјас Советсан заводитөмөн СССР-са Верховнöй Советөг нуөдсөны непосредственнöй гражданыјасөн, вескыд бөрјөмјасөн.

140-дд с т а т т а . Депутатјасөс бөрјөгөн гөлдөсујтөмыс гуса.

141-дд с т а т т а . Бөрјысөгөн кандидатјасыс индысөны бөрјысан округјасө серти.

Кандидатјасөс индан правосыс обеспечиватсө общественнöй организацијајаслы да ужалыс јөз обществојаслы: коммунистическöй партијнöй организацијајаслы, профессионалнöй сојузјаслы, кооперативјаслы, томјөз организацијајаслы, культурнöй обществојаслы.

142-дд с т а т т а . Быд депутат објазан сетны өтот бөрјысөс војын аслас ужыс да ужалыс јөз депутатјас Совет ужыс, да лубөј кадө вермас лоны бөрвештөма унжык бөрјысөс шуөм серти законөн лөсөдөм пөрадокөн.

XII-дд глава

Герб, флаг, столица

143-дд с т а т т а . Советскöй Социалистическöй Республикајас Сојузлөн государственнöй герб—чарла да мөлөт му шар вылын, (Војө вичөдд кыңжамысөд листбоньө)

